

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет бізнесу і права
Кафедра фінансів, обліку та підприємництва**

Оптимізація системи оперативного контролю витрат підприємства

Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконала: студентка 4 курсу 451 групи
спеціальності: 076 Підприємництво, торгівля та
біржова діяльність
освітньо-професійної програми
«Підприємництво, торгівля та біржова
діяльність»
Савицька Ліна Олександрівна

Керівник: Петренко В.С., докторка
економічних наук, доцентка
Рецензент: к.е.н., доцентка Карнаушенко А.С.
голова СФГ «Олексієнко С.М.»

Івано-Франківськ – 2024

ВСТУП

Актуальність теми. Оптимізація системи оперативного контролю витрат підприємства стає дедалі важливішою у сучасних умовах глобальної конкуренції та швидкозмінюваного ринкового середовища. Стратегічне управління витратами відіграє ключову роль у забезпеченні стійкого розвитку підприємства та максимізації його прибутковості. Актуальність даної кваліфікаційної роботи обґрунтована низкою факторів, які відображають сучасні тенденції у бізнесі та управлінні:

По-перше, умови глобальної конкуренції вимагають від підприємств постійної оптимізації процесів та зниження витрат для забезпечення конкурентоспроможності. Ефективне управління витратами дозволяє підприємствам зберегти ресурси та збільшити їхню прибутковість.

По-друге, зростаюча нестабільність на фінансових ринках та зміни в економічному середовищі ставлять підприємства перед викликом оперативно реагувати на зміни та адаптувати свою стратегію управління витратами.

По-третє, швидкий технологічний прогрес і поширення цифрових технологій надають нові можливості для оптимізації систем контролю витрат. Використання аналітичних інструментів, штучного інтелекту та автоматизації процесів дозволяє підприємствам більш ефективно використовувати свої ресурси.

По-четверте, зростаюча увага до сталого розвитку та соціальної відповідальності підприємств вимагає не лише економічної, але й екологічної ефективності управління витратами. Оптимізація системи контролю витрат може сприяти зменшенню негативного впливу на навколишнє середовище.

Таким чином, кваліфікаційна робота з оптимізації системи оперативного контролю витрат підприємства має велику актуальність у сучасних умовах, оскільки вона відповідає потребам підприємств у підвищенні ефективності управління ресурсами та досягненні стратегічних цілей.

Основна мета дослідження полягає у вивченні та аналізі існуючої системи оперативного контролю витрат на підприємстві з метою її подальшої оптимізації.

Досягнення мети дослідження зумовило вирішення наступних **завдань**:

1. Дослідити загальну характеристику ДП “Сантрайдед” ;

2. Аналіз сучасного стану системи оперативного контролю витрат на підприємстві ДП “Сантрейд”;

3. Оцінка результатів оптимізації системи оперативного контролю витрат з точки зору ефективності, економічної доцільності та задоволення потреб.

Об'єктом дослідження в даній роботі є система управління витратами на ДП "Сантрайдед".

Предметом дослідження є процес управління витратами, його структура, методи, інструменти та практики, що використовуються для ефективного контролю та оптимізації витрат.

Методологія дослідження включає проведення горизонтального (індексно-хронологічного) та вертикального (структурно-хронологічного) аналізу поточної системи контролю витрат підприємства, їх вплив на оцінку фінансових коефіцієнтів та прогнозування його діяльності.

Апробація.

Структура роботи. Робота складається, зі вступу, основної частини, висновків, списку використаної літератури . Основна частина складається з двох розділів. Загальна кількість джерел використана при написанні роботи - 27. Робота складається з 44 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СИСТЕМИ ОПЕРАТИВНОГО КОНТРОЛЮ ВИТРАТ

1.1. Основні принципи побудови системи оперативного контролю витрат

У сучасних економічних дослідженнях розглядаються витрати як ключовий

аспект управління ресурсами підприємства. Вчені розуміють, що ефективне використання ресурсів є важливою складовою успішного управління, і недооцінка або неправильна інтерпретація витрат може призвести до зниження економічних показників підприємства. [4 с. 151]

Як зазначено в дослідженнях Є. Рішення, витрати на підприємництво є очевидними і є важливими для реалізації бізнес-цілей. Також, важливо розуміти, що витрати включають у себе не лише матеріальні ресурси, але і трудові, фінансові, природні, інформаційні та інші види ресурсів, необхідних для виробництва продукції або послуг. [14 с. 102]

Т.П.Карпова наголошує на важливості правильного розподілу витрат для досягнення оптимальних результатів. Інвестування в розвиток технологій та постійне вдосконалення процесів може сприяти зростанню ефективності виробництва і конкурентоспроможності підприємства на ринку. [5 с. 80]

В.Ф.Палій звертає увагу на важливість збалансованого обліку витрат та внесок у фінансову прозорість підприємства. Правильне управління витратами дозволяє підприємству підтримувати стійкий фінансовий стан та забезпечувати рост якості продукції або послуг.

Отже, аналіз витрат та їх ефективне управління відіграють ключову роль у стратегічному розвитку підприємства та забезпеченні його стабільності та конкурентоспроможності.

При докладному огляді діяльності підприємства стає зрозумілим, що його витрати складаються з різноманітних складових, таких як власні товари, адміністративні витрати та виїзди на інші операційні підприємства. Хоча один із факторів успіху може бути змінений, рішення, яке приймається, та його наслідки можуть значно відрізнятись в різних підприємствах (Рис. 1).

Цей процес потребує виважених рішень та стратегій, які враховують усі аспекти бізнесу. Належне управління витратами дозволяє оптимізувати використання ресурсів та забезпечує ефективність функціонування підприємства.

Тому вивчення та аналіз витрат є необхідним етапом для вдосконалення стратегії розвитку підприємства і збільшення його конкурентоспроможності.

Рис 1. Докладна діяльність підприємства

Цікаво, що серед вчених існує розбіжність у розумінні сутності "управління діями". Деякі розглядають управління витратами як засіб досягнення економічних результатів підприємства, який не обмежується лише скороченням витрат, а також охоплює всі аспекти управління. Інші вважають його процесом встановлення балансового рівня взаємовідносин з іншими підприємствами.

В будь-якому випадку, управління діями - це неперервний процес, який включає обхід, аналіз, планування та контроль і спрямований на оптимізацію витрат і їх зменшення. Це передбачає цілеспрямоване вкладення ресурсів, визначення структури і поведінки витрат, а також розробку стратегій планування, аналізу і контролю прийняття рішень для оптимізації.

Коли управління діями підприємств відбувається на різних рівнях, необхідно приймати заходи для виправлення несправностей, щоб забезпечити ефективно управління цими питаннями. При прийнятті рішень з управління витратами, ефективність можна забезпечити за допомогою аналізу витрат за допомогою інформаційних систем та контролю над ними у системах управління витратами. У маркетингових стратегіях підприємств важливо враховувати формування ціноутворювальної політики та індивідуальність продуктів, щоб забезпечити фінансування досягнення результатів та ефективність діяльності. Також, управління витратами у різних проектах вимагає індивідуального підходу

та врахування специфіки кожного проекту.

Найбільш розповсюджена класифікація відходів має на меті спростити управління цілями, виокремлюючи три основні моменти, що важливі для нас: витрати, пов'язані з виробництвом власних продуктів і обсягом запасів, вжиття заходів для прийняття рішень з планування та управління, а також здійснення контролю та регулювання процесів під час управління конкретним підприємством.

Це має велике значення для ефективного управління витратами, що може впливати на процес формування, забезпечуючи можливість та ефективність підприємства через господарську політику, ґрунтовану на принципах:

- Застосування системного підходу до управління лініями витрат;
- Значущість форм та документації системи управління витратами для підприємства;
- Управління витратами на всіх етапах життєдіяльності циклу продукції;
- Мінімізація споживання з підвищеними витратами продукції;
- Використання ефективних методів зниження витрат та контролю помилок;
- Створення єдиного та універсального інформаційного рівня витрат для внутрішнього використання;
- Пріоритет стратегічних цілей та стратегії внутрішнього господарювання підприємства;
- Постійність;
- Економічна обґрунтованість та достовірність;

Зміна у важливості зовнішнього контролю має велике значення для успішного управління будь-яким бізнесом, оскільки це дозволяє досягти довгострокового успіху шляхом впровадження стратегій та практик, які сприяють ефективному використанню коштів та оптимізації розподілу ресурсів.

Внутрішній контроль ведення бізнесу та управління компанією має вирішальне значення для досягнення фінансової стабільності та максимізації прибутку. Шляхом активної співпраці з партнерами підприємці можуть збільшити свій дохід, підвищити конкурентоспроможність та створити підґрунтя для подальшого зростання.

Інвестування в енергоефективність або реалізація енергетичних ініціатив може суттєво знизити витрати на комунальні послуги та підвищити привабливість компанії. Контроль за вихідними потоками може також допомогти у запобіганні безробіттю та підвищенні задоволеності працівників, що свідчить про важливість вашої організації та сприяє створенню мотивації до успіху компанії.

Однак важливо не лише контролювати внутрішні процеси, а й гарантувати доступ клієнтів до необхідних продуктів, що сприяє підвищенню їхньої задоволеності та лояльності. [12 с.155]

Встановлені принципи можуть становити основу для наших систем управління, але для кожного підприємства вони можуть бути модифіковані залежно від його конкретних потреб і умов, як економічних, так і організаційних. Головна мета управління діями підприємства полягає в досягненні ефективності діяльності, і для цього необхідно вживати наступні заходи:

- Контроль за економічною діяльністю підприємства.
- Моніторинг змін у ситуації, загальному обсязі та структурі виробництва та постачання продукції.
- Вибір методів нормування споживання та встановлення норм для використання новітніх технологій, впровадження наукових розробок та оптимізації організації роботи на підприємстві.
- Пошук потенційних резервів підвищення ефективності, які можуть бути знайдені за межами вже запроваджених заходів.

Управління діями у сфері підприємництва включає в себе координацію складних операцій та передавальне управління функціями, що охоплюють розробку стратегій, прийняття рішень та контроль їх виконання. На провідних

підприємствах ці функції реалізуються через такі етапи управління, як планування, організація, мотивація, аналіз та контроль.

Планування визначає майбутні цілі та орієнтири діяльності підприємства на різні періоди часу. Це може бути стратегічне, довгострокове планування або оперативне, короткострокове, спрямоване на миттєві завдання. Планування є основою для розробки стратегій розвитку підприємства і визначення оптимального використання ресурсів.

Організація відіграє ключову роль у створенні ефективних систем та процесів, які забезпечують досягнення поставлених цілей. Це включає в себе розподіл ресурсів, управління персоналом та впровадження оптимальних технологій.

Мотивація стимулює працівників до досягнення поставлених цілей і забезпечує стійкість в їх ефективній діяльності. Це може бути досягнуто за допомогою винагород, заохочень та інших методів мотивації.

Аналіз та контроль важливі для виявлення тенденцій, а також виявлення проблем та пошук їхніх рішень. Це дозволяє підприємствам підтримувати ефективність та вчасно реагувати на зміни у середовищі.

Контроль здійснюється безперервно і може бути потоковим, періодичним або разовим, в залежності від специфіки операцій та потреб підприємства. Його головна мета - виявлення недоліків та їх подальше виправлення для забезпечення ефективного функціонування підприємства.

Аналіз результатів пошуку фінансових показників підприємств на різних етапах виконання проектів відіграє ключову роль у забезпеченні ефективного управління. Значні коливання показників можуть сигналізувати про можливі проблеми в діяльності компанії, тому аналіз їх динаміки допомагає уникнути потенційних ризиків та запобігти виникненню проблем. [22 с.69]

Для проведення аналізу використовуються прогнози, які дозволяють оцінити потенційні результати діяльності підприємств у майбутньому. Контроль за витратами під час виконання заходів здійснюється шляхом перевірки відповідності нормативних значень планованим показникам.

Цей методичний підхід допомагає підприємствам ефективно управляти своїми ресурсами та мінімізувати можливі ризики. Він сприяє забезпеченню стабільності та успішності в довгостроковій перспективі, що є важливим для здійснення стратегічного розвитку та досягнення поставлених цілей.

1.2. Роль та значення системи оперативного контролю витрат для підприємства

Найважливішою складовою успіху в бізнесі є ефективне управління операційними витратами.

Розвиток будь-якого підприємства неможливий без управління його операційними витратами. Ці витрати мають значний вплив на фінансове становище компанії, зокрема на її чистий прибуток після виплати дивідендів (EBIDTA).

Операційні витрати включають у себе різноманітні витрати, такі як оренда, комунальні послуги, заробітна плата та маркетингові витрати. Хоча деякі з цих витрат є необхідними для повсякденної діяльності підприємства, важливо контролювати їх, щоб вони були прибутковими. Якщо операційні витрати не відповідають потребам бізнесу, це може призвести до необхідності звільнення працівників, що може негативно позначитися на доходах або навіть призвести до плинності кадрів. [1]

Отриманням раціональних результатів у фінансових показниках компаній може бути важливою складовою стратегії управління. Синхронізація операційних витрат виявляється ключовою у такому контексті.

Важливість цього процесу має декілька аспектів. [3 с. 45] По-перше, він сприяє поліпшенню якості продукції. Якість та прибутковість компанії нерозривно пов'язані з її витратами. Ефективне управління операційними витратами допомагає підприємствам залишатися конкурентоспроможними, оскільки вони можуть запропонувати свою продукцію або послуги за більш привабливими цінами порівняно з конкурентами.

Більш того, контроль над операційними витратами сприяє збереженню ресурсів та забезпеченню стабільності підприємства в довгостроковій перспективі. Це дозволяє компаніям зберігати свою конкурентоспроможність і продовжувати розвиватися в сучасному бізнес-середовищі. Для підприємств важливо мати стратегічний підхід до управління операційними витратами, оскільки це може суттєво впливати на їх ефективність та конкурентоспроможність. Для досягнення цієї мети необхідно вжити кілька кроків:

- 1. Аналіз та класифікація витрат :** Ретельне дослідження та класифікація витрат дозволяють ідентифікувати області, де можливо оптимізувати витрати та знайти шляхи для їх скорочення.
- 2. Бюджетування :** Встановлення бюджетів допомагає підприємствам планувати свої витрати та забезпечує, що вони мають достатньо ресурсів для покриття всіх потреб.
- 3. Регулярний контроль витрат :** Важливо систематично контролювати витрати, щоб переконатися, що вони залишаються в межах бюджету. Це може включати аналіз та порівняння фінансових звітів.
- 4. Адаптація до змін витрат :** Підприємства повинні шукати способи зниження витрат, наприклад, перегляд контрактів з постачальниками чи пошук економічних методів збуту продукції.

Наприклад, вкладення в програмне забезпечення для бухгалтерського обліку допоможе компаніям точніше відстежувати витрати та знаходити області для їх скорочення.

В умовах сучасного бізнесу операційні витрати відіграють важливу роль у забезпеченні прибутковості та конкурентоспроможності підприємств. Шляхом ідентифікації та класифікації витрат, встановлення бюджетів, регулярного контролю та використання методів зниження витрат, компанії можуть ефективно управляти своїми операційними витратами та збільшувати свій прибуток.

Операційний менеджмент є ключовим компонентом в управлінні сучасними організаціями, оскільки він визначає та реалізує стратегії виробництва та надання послуг, що відповідають вимогам клієнтів. Метою управління операціями є досягнення максимальної ефективності у виробництві товарів та послуг, які задовольняють потреби ринку. Це неперервний процес, який включає десять основних функцій управління та спрямований на оптимізацію та покращення робочих процесів.

Управління операціями включає як стратегічний, так і оперативний аспекти. Оперативні аспекти орієнтовані на ефективне виконання щоденних бізнес-функцій з максимізацією прибутковості. Це включає контроль над процесами та прийняття рішень, які спрямовані на поліпшення та підвищення задоволеності клієнтів.

У стратегічному плані управління операціями визначає стратегічні підходи та можливості, необхідні для досягнення конкурентної переваги та операційних цілей компанії. Це включає визначення операційних стратегій, вибір технологій та ресурсів, а також вимірювання ефективності для оцінки результатів.

Управління операціями має вирішальне значення для стабільності та успішності організації. Воно забезпечує ефективне використання ресурсів, оптимізацію процесів та досягнення стратегічних цілей компанії. Шляхом прийняття обґрунтованих рішень та ефективного використання ресурсів управління операціями допомагає підприємствам залишатися конкурентоспроможними та забезпечувати успішне функціонування на ринку. Управління бюджетом відіграє важливу роль у забезпеченні ефективного функціонування організації, оскільки дозволяє "менеджерам контролювати та використовувати ресурси ефективно та результативно для досягнення цілей компанії". Хоча існує різноманіття видів бюджетів, і термінологія може варіюватися від компанії до компанії, зазвичай бюджети можна розділити на три основні категорії.

Перша категорія - це капітальні бюджети, які відображають заплановані капітальні витрати на період від одного до десяти років. Далі йдуть фінансові бюджети, що включають звіти про рух коштів, балансові звіти та інші фінансові документи. Нарешті, операційні бюджети, які включають прогнози прибутків та витрат, а також плани виробництва та продажу.

Ми зосередимось на оперативному бюджетуванні, яке визначається як процес створення, кількісна оцінка та вираження цілей компанії в наборі конкретних операційних планів. Це включає розробку очікувань щодо розвитку та цілей керівництва компанії, а також формування стратегій для досягнення цих цілей. Системи управління операціями автоматизовані та мають своє власне специфічне функціонування. Принцип адаптації є ключовим у взаємодії з операціями управління, що сприяє підвищенню організаційної ефективності та продуктивності команд. В організаціях існують різні відділи, кожен з яких має свою мету та завдання.

Нижче перераховані компоненти системи управління операціями (ОМС), які встановлюють та описують підходи організації до раціональної діяльності:

- 1. Визначення мети і завдань:** Встановлення ролей та цілей для досягнення стратегічних цілей організації.
- 2. Процеси досягнення:** Визначення процесів, необхідних для досягнення операційних цілей організації, включаючи відповідні оперативні контрольні заходи.
- 3. Аудит та оцінка:** Регулярний аудит та оцінка системи управління операціями для постійного покращення та забезпечення відповідності стандартам.
- 4. Контроль продуктивності:** Встановлення системи цілеспрямованого та регулярного операційного контролю для підтримки продуктивності та зусиль організації у покращенні результатів.

Система управління операціями (ОМС) спрямована на досягнення конкурентних переваг та поліпшення ділових показників організації протягом трьох років. Операційний контроль відіграє ключову роль у забезпеченні

ефективності та успішності бізнесу, а також допомагає підприємствам візуалізувати всю свою виробничу систему. Цей контроль дає можливість зрозуміти, як ефективно використовуються ресурси та як їх можна оптимізувати чи автоматизувати. Головна мета операційного контролю - це виявлення та усунення проблем у виробничих процесах, а також забезпечення дотримання вимог безпеки та законодавства.

У повсякденній діяльності операційний контроль допомагає виміряти продуктивність, прогнозувати успіхи та невдачі, керувати ресурсами та забезпечувати задоволення потреб клієнтів. Ефективне управління промисловими підприємствами формує стабільне інформаційне та аналітичне забезпечення, що є необхідним для розвитку та вирішення поточних завдань.

Сьогодні важливо мати доступ до надійної та зрозумілої інформації про стан господарської діяльності у реальному часі на кожному її етапі. Завдяки ефективному контролю систем оперативного управління можливе спостереження за виконанням стандартів та нормативів, виявлення відхилень та швидке реагування на них.

Все це підкреслює важливість оперативного контролю для ефективного функціонування бізнесу та досягнення стратегічних цілей.

Під час проведення оперативного контролю науковими дослідниками, такими як Б.І. Валуєв, Р.В. Суварно, К.П. Мельник, Ю.А. Кузьмінський, С.А. Кошкаров, В.І. Бачинський, П.О.Кутік, досліджувалися різні аспекти цього процесу в різних галузях діяльності. Вони аналізували сутність, поєднання та функціональне значення оперативного контролю, а також впливали на об'єкти та суб'єкти цього процесу.

Одним з основних викликів при оптимізації системи є те, що співробітники часто не розуміють кількість етапів, що входять до процесу. Навіть при використанні стимулів ефективності витрат, потрібний час для документування кожного кроку вашої діяльності та визначення того, хто, що робить і як це сприяє досягненню ваших бізнес-цілей.

Це є найбільш ефективним методом впровадження системи стратегії оптимізації, яка відповідає цілям, фінансам, нерухомості та людським ресурсам вашої компанії. Ось ключові фактори, на які варто звернути увагу:

1. Призначення та перешкоди: Успішне функціонування бізнесу залежить від ефективності персоналу, операцій та систем. Однак існують різні перешкоди, такі як недоліки у програмному забезпеченні та недостатній комунікації в команді, які можуть стримувати ваш прогрес. Ці механізми можуть бути взаємовиключними, але компанії можуть здійснювати обмін даними через телефон, що забирає багато часу та ресурсів. Однак автоматизація обробки даних може спростити процеси та збільшити продуктивність.

2. Оптимізація та мінімізація систем: Важливо, щоб ваша команда мала доступ до даних у реальному часі через хмарні бізнес-системи. Проте велика кількість завдань може призвести до перевантаження та ненадійності систем. Наприклад, програми для CRM та ERP можуть сприяти комунікації з клієнтами та автоматизувати процеси, але важливо вибрати лише необхідні функції та уникнути дублювання.

3. Вибір функцій: Ретельно вивчіть функціональні можливості систем та оберіть лише ті, які дійсно потрібні для вашого бізнесу. Уникайте перевантаження зайвими функціями та розглядайте можливості для розширення, які відповідають вашим потребам.

4. Аутсорсинг: Розгляньте можливість передачі деяких функцій досвідченому партнеру або зовнішньому постачальнику. Це може допомогти зменшити витрати та зосередити увагу на ключових аспектах вашого бізнесу.

5. Інформаційна загадка: Важливо вирішити, яким чином ваша команда буде зберігати та обробляти інформацію. Оцініть складність та взаємозв'язок між різними групами даних та розгляньте можливості для оптимізації.

6. Постійна оцінка системи: Забезпечте постійну оцінку ефективності вашої системи та вчасно коригуйте недоліки. Важливо підтримувати систему на оптимальному рівні продуктивності та ефективності.

7. Експертна допомога: Звертайтеся за допомогою до експертів з оптимізації систем, якщо ви зіткнетесь з складністю або необхідністю покращення вашої стратегії управління витратами.

Ваш бізнес може досягти успіху лише за умови системного підходу та постійного аналізу. Управління операціями грає вирішальну роль у забезпеченні ефективності та успіху вашого підприємства. Воно дозволяє максимізувати продуктивність, підвищувати якість послуг та задоволеність клієнтів. Компанії, що використовують операційний контроль, можуть збільшити свій дохід, підвищити прибутковість та знизити витрати.

Однією з ключових переваг управління операціями є збереження довіри клієнтів. Шляхом дотримання вимог, зниженням ризику помилок та підвищенням точності даних, компанії можуть забезпечити стабільність та відомість на ринку.

Не менш важливою є можливість відстеження та аналізу результатів операцій. Це дозволяє компаніям реагувати на зміни вчасно, підтримувати задоволеність клієнтів та моральний дух співробітників, та забезпечувати стабільний ріст бізнесу.

Таким чином, інвестування часу та ресурсів у управління операціями стане ключовим фактором для досягнення успіху вашого підприємства у сучасному конкурентному середовищі.

РОЗДІЛ 2

ОПТИМІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ОПЕРАТИВНОГО КОНТРОЛЮ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Характеристика діяльності підприємства ДП “Сантрейд”

Об’єктом дослідження: є Дочірнє підприємство “Сантрейд”

Основною характеристикою підприємства є «Сантрейд», що є транснаціональною компанією та входить до десятки найбільших зернових трейдерів. Заснована в 1818 році в Амстердамі, компанія спеціалізується на закупівлі, продажу, зберіганні олійних та зернових культур, переробці олійних, виробництві цукру та етанолу з цукрової тростини, переробці пшениці, кукурудзи та рису, а також продажу добрив. Штаб-квартира компанії знаходиться в Сент-Луїсі, штат Міссурі, США, і налічує майже 23 тисячі співробітників, що обслуговують близько 300 підприємств у понад 40 країнах світу.

«Бунге Україна» є українським підрозділом компанії Bunge Ltd. (Сантрейд), яка увійшла на український ринок у 2002 році, придбавши компанію Cereol, та зосередилася на перевантаженні зернових вантажів у 2009 році.

Основні напрямки діяльності включають виробництво рослинної олії, перевантаження та інші операції, які здійснюються у різних місцях, таких як зерновий термінал «Грінтур-Екс» та виробничо-перевантажувальний комплекс «ЄТСК» (Миколаївський ОЕЗ Бунге).

2.2. Аналіз фінансової діяльності Дочірнього підприємства «Сантрейд».

При складанні звіту використовуються різні складові, такі як баланс (звіт про фінансовий стан), звіт про фінансові результати (звіт про прибутки і збитки), а також інші компоненти звітності. Дочірнє підприємство «Сантрейд» використовує економічні дані, фінансові показники та іншу інформацію, що надається Державною службою статистики України, для роблення обґрунтованих висновків про фінансове становище та ефективність діяльності підприємства. Дослідження проводиться за період з 2021 по 2023 рік.

Таблиця 2.1

Динаміка техніко-економічних показників Дочірнє підприємство «Сантрейд» в 2021 - 2023 рр.

Показники	Рік			Абсолютний приріст (відхилення), +,-		Відносний приріст (відхилення), %		
	2021	2022	2023	2022 / 2021	2023 / 2022	2022 / 2021	2023 / 2022	2023 / 2021
Чистий дохід, млн. грн.	23 007 817	24 366 997	34 570 940	1 359 180	10 203 943	5,91	41,88	50,26
Собівартість, млн. грн.	21 598 348	21 470 883	32 035 532	-127 465	10 564 649	-0,59	49,2	48,32
Валовий прибуток (збиток), млн. грн.	1 409 469	2 896 114	2 535 408	1 486 645	-360 706	105,48	-12,45	79,88
Частка основних засобів у активах	0,08	0,07	0,12	-0,01	0,05	-12,5	71,43	50

Коефіцієнт зносу основних засобів	0,35	0,39	0,47	0,04	0,08	11,43	20,51	34,29
Оборотність активів, коефіцієнт трансформації, обороти	-	1,97	3,44	-	1,47	діл. на нуль	74,62	діл. на нуль
Фондовіддача, обороти	-	25,68	39,14	-	13,46	діл. на нуль	52,41	діл. на нуль
Фондоємність	-	0,04	0,03	-	-0,01	діл. на нуль	-25	діл. на нуль
Коефіцієнт оборотності запасів, обороти	-	4,06	9,59	-	5,53	діл. на нуль	136,21	діл. на нуль
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, обороти	-	7,64	9,54	-	1,9	діл. на нуль	24,87	діл. на нуль
Рентабельність продажів за операційним прибутком (операційна маржа), %	-0,7	7,15	3,76	7,85	-3,39	-1 121,43	-47,41	-637,14
Матеріалоємність	0	0	0	0	0	діл. на нуль	діл. на нуль	діл. на нуль
Витрати на гривню продажів, грн.	0,94	0,88	0,93	-0,06	0,05	-6,38	5,68	-1,06
Коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами запасів	-0,44	-0,46	-2,97	-0,02	-2,51	4,55	545,65	575
Коефіцієнт фінансової автономії	0,14	0,08	-0,1	-0,06	-0,18	-42,86	-225	-171,43
Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	0,78	0,79	0,58	0,01	-0,21	1,28	-26,58	-25,64
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0	0,01	0	0,01	-0,01	діл. на нуль	-100	діл. на нуль
Середня кількість працівників, осіб	0	0	0	0	0	діл. на нуль	діл. на нуль	діл. на нуль
Фонд оплати праці, млн. грн.	0	0	0	0	0	діл. на нуль	діл. на нуль	діл. на нуль
Продуктивність праці, млн. грн.	-	-	-	-	-	діл. на нуль	діл. на нуль	діл. на нуль

У 2021 році ДП «Сантрейд» зареєструвало обсяг виручки у розмірі 23 007 817 млн. грн. Конкретно до кінця аналізованого періоду (2023 року) виручка склала 34 570 940 млн. грн., що на 50,26% перевищує вихідні показники. Це вказує на успішну діяльність підприємства навіть в умовах складної економічної ситуації, здатність використовувати свої конкурентні переваги та задовольняти потреби свого цільового ринкового сегмента. Це в свою чергу призводить до збільшення фінансових ресурсів підприємства для покриття витрат, стимулювання продуктивних працівників, виплати фінансових

зобов'язань та вирішення інших стратегічних завдань. Зростання чистого доходу на 50,26% за аналізований період свідчить про підвищення ефективності господарських процесів, перевищуючи тим самим збільшення собівартості на 48,32%. Важливо зберігати такий позитивний тенденції для досягнення ще кращих фінансових результатів. У той же час, валовий прибуток Дочірнього підприємства «Сантрейд» також зросла, показавши позитивну динаміку, що свідчить про ефективність операційних процесів і можливість створення додаткової вартості. Додаткові фінансові ресурси можуть бути використані для підтримки управлінських витрат, витрат на збут та інші фінансові потреби. Операційна маржа є важливим показником конкурентоспроможності, що вказує на якість товарів і послуг підприємства та його стійке положення на ринку. У 2023 році ДП «Сантрейд» заробило 3,76 копійок операційного прибутку на кожен гривню продажу, що є показником його ефективності. Управлінці активно шукають можливості підвищення ефективності операційних процесів підприємства, що дозволить підтримувати позитивну тенденцію в розвитку. Дочірнє підприємство «Сантрейд» використовує залучені кошти у своїх операціях інтенсивніше, що підтверджується зростанням фондівіддачі. Наприклад, у 2023 році кожна вкладена в основні засоби гривня дозволила виробити та реалізувати 39,14 гривень товарів та послуг.

Таблиця 2.2

Звіт про фінансовий стан (Пасив)

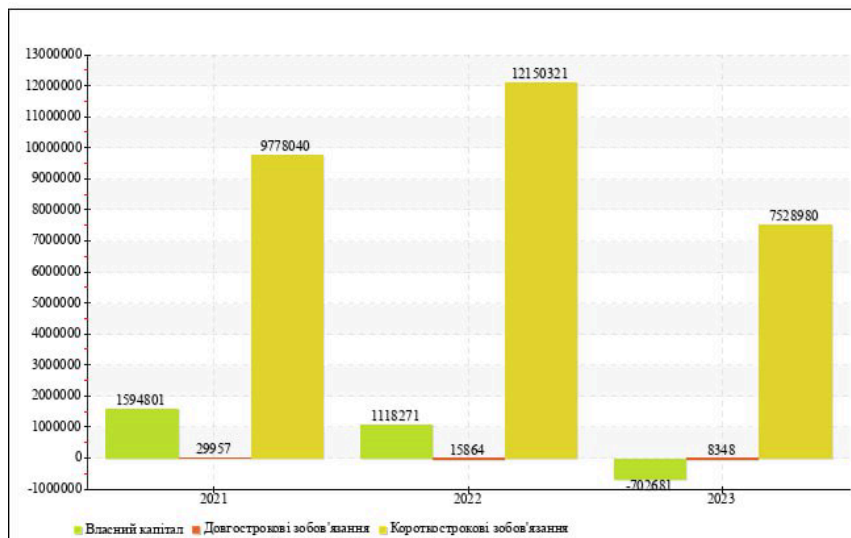
ПАСИВ

Показники	Рік			Абсолютний приріст (відхилення), +,-		Відносний приріст (відхилення), %		
	2021	2022	2023	2022 / 2021	2023 / 2022	2022 / 2021	2023 / 2022	2023 / 2021
Зареєстрований (пайовий) капітал	8 500	8 500	8 500	0	0	0	0	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1 586 301	1 109 771	-711 181	-476 530	-1 820 952	-30,04	-164,08	-144,83
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ	1 594 801	1 118 271	-702 681	-476 530	-1 820 952	-29,88	-162,84	-144,06
Інші довгострокові зобов'язання	22 166	7 559	752	-14 607	-6 807	-65,9	-90,05	-96,61
Довгострокові забезпечення	7 791	8 305	7 596	514	-709	6,6	-8,54	-2,5

ДОВГОСТРОКОВІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	29 957	15 864	8 348	-14 093	-7 516	-47,04	-47,38	-72,13
Короткострокові кредити банків	7 176 269	9 688 411	5 687 216	2 512 142	-4 001 195	35,01	-41,3	-20,75
Поточна кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	28 578	17 915	12 815	-10 663	-5 100	-37,31	-28,47	-55,16
Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1 802 485	1 755 388	1 189 717	-47 097	-565 671	-2,61	-32,22	-34
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	24 148	85 264	993	61 116	-84 271	253,09	-98,84	-95,89
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці	71	131	42	60	-89	84,51	-67,94	-40,85
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	43 877	77 664	16 344	33 787	-61 320	77	-78,96	-62,75
Поточні забезпечення	350 295	392 135	560 994	41 840	168 859	11,94	43,06	60,15
Інші поточні зобов'язання	352 317	133 413	60 859	-218 904	-72 554	-62,13	-54,38	-82,73
ПОТОЧНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	9 778 040	12 150 321	7 528 980	2 372 281	-4 621 341	24,26	-38,03	-23
Баланс	11 402 798	13 284 456	6 834 647	1 881 658	-6 449 809	16,5	-48,55	-40,06

Головною метою будь-якого комерційного підприємства є досягнення встановлених власниками цілей, які зазвичай спрямовані на отримання прибутку. Зниження власного капіталу на 144,06% у період з 2021 по 2023 рік свідчить про неефективність досягнення таких мет, а також про зменшення фінансового потенціалу Дочірнього підприємства «Сантрейд». Продовжує залишатися актуальною проблема від'ємного обсягу залученого капіталу власників. На кінець 2023 року обсяг власного капіталу залишається від'ємним, що свідчить про вразливе фінансове становище та високу ймовірність банкрутства.

Зменшення ресурсів для фінансування на 40,06% у Дочірнього підприємства «Сантрейд» призводить до формування активів підприємства через скорочення вартості власного капіталу (на 2 297 482 грн), а також довгострокових (на 72,13%) і короткострокових зобов'язань (на 23%) протягом 2021 – 2023 років.

Рис. 1. Динаміка пасивів Дочірнє підприємство «Сантрейд»

Це обмежує можливості зростання та активного розвитку підприємства з метою збільшення його частки на ринку.

Головними чинниками, що сприяли зростанню вартості залучених джерел фінансування у Дочірнього підприємства «Сантрейд», були:

- підвищення поточних забезпечень на 60,15%.

Найбільш вагомими факторами, які призвели до зменшення вартості залучених джерел фінансування у Дочірнього підприємства «Сантрейд», були:

- зменшення нерозподіленого прибутку (непокритого збитку) на 144,83%;

- скорочення інших довгострокових зобов'язань на 96,61%;

- зменшення довгострокових забезпечень на 2,5%;

- зменшення короткострокових кредитів банків на 20,75%;

- скорочення поточної кредиторської заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями на 55,16%;
- зменшення поточної кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги на 34%;
- скорочення поточної кредиторської заборгованості за розрахунками з бюджетом на 95,89%;
- зменшення поточної кредиторської заборгованості за оплати праці на 40,85%;
- скорочення поточної кредиторської заборгованості за одержаними авансами на 62,75%;
- скорочення інших поточних зобов'язань на 82,73%.

Таблиця 2.3

Динаміка фінансових результатів Дочірнє підприємство «Сантрейд» в 2021

- **2023** **рр.,** **млн.** **грн.**

Показники	Рік			Абсолютний приріст (відхилення), +,-		Відносний приріст (відхилення), %		
	2021	2022	2023	2022 / 2021	2023 / 2022	2022 / 2021	2023 / 2022	2023 / 2021
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	23 007 817	24 366 997	34 570 940	1 359 180	10 203 943	5,91	41,88	50,26
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	21 598 348	21 470 883	32 035 532	-127 465	10 564 649	-0,59	49,2	48,32
Валовий прибуток (збиток)	1 409 469	2 896 114	2 535 408	1 486 645	-360 706	105,48	-12,45	79,88
Інші операційні доходи	89 824	345 607	340 097	255 783	-5 510	284,76	-1,59	278,63
Адміністративні витрати	223 381	266 505	238 737	43 124	-27 768	19,31	-10,42	6,87
Витрати на збут	1 133 131	1 158 228	1 103 640	25 097	-54 588	2,21	-4,71	-2,6
Інші операційні витрати	304 092	75 934	234 668	-228 158	158 734	-75,03	209,04	-22,83

Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток (збиток)	-161 311	1 741 054	1 298 460	1 902 365	-442 594	-1 179,32	-25,42	-904,94
Інші фінансові доходи	327 615	256 767	288 713	-70 848	31 946	-21,63	12,44	-11,87
Інші доходи	416 794	67 247	55 565	-349 547	-11 682	-83,87	-17,37	-86,67
Фінансові витрати	897 640	492 895	454 027	-404 745	-38 868	-45,09	-7,89	-49,42
Інші витрати	57 710	501 519	24 038	443 809	-477 481	769,03	-95,21	-58,35
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток (збиток)	-372 252	1 070 654	1 164 673	1 442 906	94 019	-387,62	8,78	-412,87
Чистий фінансовий результат: прибуток (збиток)	-372 252	1 070 654	1 164 673	1 442 906	94 019	-387,62	8,78	-412,87

У 2021 році ДП "Сантрейд" зареєструвало обсяг виручки у розмірі 23 007 817 млн. грн. Конкретно до кінця аналізованого періоду (2023 року) виручка склала 34 570 940 млн. грн., що є зростанням на 50,26% порівняно з початковим періодом. Це свідчить про високу здатність підприємства діяти в умовах економічної нестабільності, ефективно використовувати конкурентні переваги та задовольняти потреби свого цільового ринкового сегменту. Це, в свою чергу, забезпечує більше фінансових ресурсів для покриття постійних та змінних витрат, стимулювання продуктивних співробітників, виплати фінансових зобов'язань та розв'язання інших стратегічних завдань.

Підвищення ефективності господарських процесів на підприємстві підтверджується рідом чистого доходу на 50,26%, що перевищує темпи зростання собівартості (на 48,32% за період 2021-2023 рр.). Важливо продовжувати зберігати цю динаміку для досягнення значного фінансового результату Дочірнього підприємства "Сантрейд".

Валовий прибуток Дочірнього підприємства "Сантрейд" досяг позитивного значення на кінець 2023 року, становлячи 2 535 408 млн. грн. порівняно з 1 409 469 млн. грн. у 2021 році. Це свідчить про ефективні операційні процеси, які дозволяють створювати додану вартість у межах щоденної діяльності трудового

колективу. В результаті залишаються додаткові фонди, які можуть бути використані для управлінських витрат, витрат на збут та фінансових потреб.

Кінцевий фінансовий результат діяльності підприємства є ключовим показником, що вказує на його здатність створювати додану вартість та утримувати стійке ринкове положення завдяки якісним бізнес-процесам. Чистий прибуток формується під впливом усіх управлінських рішень, прийнятих протягом аналізованого періоду, а також об'єктивних зовнішніх та внутрішніх факторів. Чистий збиток Дочірнього підприємства "Сантрейд" становив 372 252 млн. грн. у 2021 році.

Позитивна динаміка Дочірнього підприємства "Сантрейд" (приріст на 1 536 925 млн. грн.) свідчить про здатність збільшувати обсяг залученого капіталу власників та стійку функціонуючу на ринку протягом тривалого періоду.

Таблиця 2.4

Структура активів Дочірнє підприємство « Сантрейд» в 2021 - 2023 рр., %

Показники	Рік			Абсолютний приріст (відхилення), +,-		
	2021	2022	2023	2022 / 2021	2023 / 2022	2023 / 2021
Нематеріальні активи	0,05	0,63	1,35	0,58	0,72	1,3
Основні засоби:	8,43	7,05	12,15	-1,38	5,1	3,72
Інші фінансові інвестиції	0,09	0,08	0,16	-0,01	0,08	0,07
Довгострокова дебіторська заборгованість	20,58	18,35	13,85	-2,23	-4,5	-6,73
Відстрочені податкові активи	0,24	0,46	4,37	0,22	3,91	4,13
Інші необоротні активи	3,71	1,57	3,04	-2,14	1,47	-0,67
НЕОБОРОТНІ АКТИВИ	33,11	28,14	34,92	-4,97	6,78	1,81
Виробничі запаси	31,2	21,72	5,41	-9,48	-16,31	-25,79
Незавершене виробництво	6,07	10,51	4,98	4,44	-5,53	-1,09
Готова продукція	4,21	5,1	2,42	0,89	-2,68	-1,79
Товари	1,88	5,1	2,42	3,22	-2,68	0,54
Запаси	43,35	42,43	15,24	-0,92	-27,19	-28,11
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	5,51	18,43	41,67	12,92	23,24	36,16
Дебіторська заборгованість за виданими авансами	1,16	0,78	0,24	-0,38	-0,54	-0,92
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	13,68	10,07	4,71	-3,61	-5,36	-8,97

Інша поточна дебіторська заборгованість	0,42	0,89	0,74	0,47	-0,15	0,32
Гроші та їх еквіваленти	0,01	0,48	0,21	0,47	-0,27	0,2
Витрати майбутніх періодів	0,02	0,04	0,07	0,02	0,03	0,05
Інші оборотні активи	2,71	1,54	0,64	-1,17	-0,9	-2,07
ОБОРОТНІ АКТИВИ	66,88	71,86	63,52	4,98	-8,34	-3,36
Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	0,01	0	0	-0,01	0	-0,01
БАЛАНС	100	100	100	0	0	0

На кінець 2021 року активи Дочірнього підприємства «Сантрейд» склалися з необоротних активів на 33,11% та з оборотних активів на 66,88%.

Серед оборотних активів Дочірнього підприємства «Сантрейд» важливими складовими були:

- виробничі запаси (31,2%);
- незавершене виробництво (6,07%);
- готова продукція (4,21%);
- запаси (43,35%);
- дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги (5,51%);
- дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом (13,68%).

У складі необоротних активів значну роль відігравали:

- основні засоби (8,43%);
- довгострокова дебіторська заборгованість (20,58%);
- інші необоротні активи (3,71%).

**Рис. 2. Структура активів Дочірнє підприємство « Сантрейд», %
На кінець 2023 р. активи сформовані на 34,92% з необоротних та 63,52% з
оборотних.**

У 2023 році наступні оборотні активи займали значну частину у балансі підприємства:

- виробничі запаси (5,41%);
- незавершене виробництво (4,98%);
- запаси (15,24%);
- дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги (41,67%);
- дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом (4,71%).

У складі необоротних активів на кінець 2023 року ключовими елементами були:

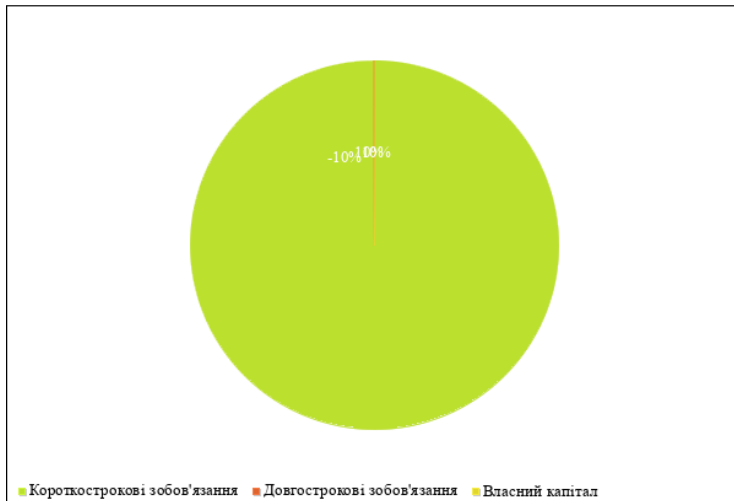
- основні засоби (12,15%);
- довгострокова дебіторська заборгованість (13,85%);
- відстрочені податкові активи (4,37%);
- інші необоротні активи (3,04%).

Таблиця 2.5.

Структура джерел фінансування Дочірнє підприємство «Сантрейд» в 2021 - 2023 рр., %

Показники	Рік			Абсолютний приріст (відхилення), +,-		
	2021	2022	2023	2022 / 2021	2023 / 2022	2023 / 2021
Зареєстрований (пайовий) капітал	0,07	0,06	0,12	-0,01	0,06	0,05
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	13,91	8,35	0	-5,56	-8,35	-13,91
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ	13,99	8,42	0	-5,57	-8,42	-13,99
Інші довгострокові зобов'язання	0,19	0,06	0,01	-0,13	-0,05	-0,18
Довгострокові забезпечення	0,07	0,06	0,11	-0,01	0,05	0,04
ДОВГОСТРОКОВІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	0,26	0,12	0,12	-0,14	0	-0,14
Короткострокові кредити банків	62,93	72,93	83,21	10	10,28	20,28
Поточна кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	0,25	0,13	0,19	-0,12	0,06	-0,06
Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	15,81	13,21	17,41	-2,6	4,2	1,6
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	0,21	0,64	0,01	0,43	-0,63	-0,2
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	0,38	0,58	0,24	0,2	-0,34	-0,14
Поточні забезпечення	3,07	2,95	8,21	-0,12	5,26	5,14
Інші поточні зобов'язання	3,09	1	0,89	-2,09	-0,11	-2,2
ПОТОЧНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	85,75	91,46	110,16	5,71	18,7	24,41
Баланс	100	100	100	0	0	0

Фактори, що визначають структуру фінансування активів, включають вартість банківських кредитів, пропозиції товарного кредитування, плани власників та управлінські рішення. У 2021 році Дочірнє підприємство «Сантрейд» отримало фінансування в основному за рахунок короткострокових зобов'язань (85,75%), з мінімальним внеском довгострокових зобов'язань (0,26%) та власного капіталу (13,99%). Низька частка власного капіталу вказує на високий ризик для кредиторів. Наприкінці року структура капіталу складалася з нерозподіленого прибутку (13,91%). Серед зобов'язань значну частку становили короткострокові кредити банків (62,93%), кредиторська заборгованість (15,81%) та поточні забезпечення (3,07%).

Рис. 3. Структура пасивів Дочірнє підприємство «Сантрейд», %

На кінець 2023 року Дочірнє підприємство «Сантрейд» залучило фінансування головним чином через короткострокові зобов'язання на 110,16%, дуже малу частку склали довгострокові зобов'язання на 0,12%, а власного капіталу було від'ємне на -10,28%. Це свідчить про значну залежність від зовнішніх кредиторів, що підвищує ризик для банків та інших учасників, оскільки їхні інтереси не будуть захищені у разі банкрутства підприємства. Серед зобов'язань найвагомішу частку становили короткострокові кредити банків (83,21%), кредиторська заборгованість (17,41%) та поточні забезпечення (8,21%).

Таблиця 2.6

Динаміка чистих активів Дочірнє підприємство «Сантрейд» в 2021 - 2023 рр., млн. грн.

Показники	Рік			Абсолютний приріст (відхилення), +,-		Відносний приріст (відхилення), %		
	2021	2022	2023	2022 / 2021	2023 / 2022	2022 / 2021	2023 / 2022	2023 / 2021
Необоротні активи	3 776 800	3 738 000	2 386 384	-38 800	-1 351 616	-1,03	-36,16	-36,81
Оборотні активи	7 625 998	9 546 456	4 341 165	1 920 458	-5 205 291	25,18	-54,53	-43,07
Довгострокові зобов'язання	29 957	15 864	8 348	-14 093	-7 516	-47,04	-47,38	-72,13
Короткострокові зобов'язання	9 778 040	12 150 321	7 528 980	2 372 281	-4 621 341	24,26	-38,03	-23
Всього чистих активів	1 594 801	1 118 271	-702 681	-476 530	-1 820 952	-29,88	-162,84	-144,06

Фінансове положення власників Дочірного підприємства «Сантрейд» від 2021 до 2023 років погіршується, оскільки після врахування зобов'язань обсяг наявних чистих активів зменшується на 2 297 482. Це свідчить про неефективну бізнес-модель підприємства.

Таблиця 2.7

Оцінка ліквідності балансу Дочірне підприємство « Сантрейд» в 2021 - 2023 рр.

Показники	Рік			Абсолютний приріст (відхилення), +,-		Відносний приріст (відхилення), %		
	2021	2022	2023	2022 / 2021	2023 / 2022	2022 / 2021	2023 / 2022	2023 / 2021
А1 (грошові кошти і поточні фінансові інвестиції)	1 549	63 809	14 371	62 260	-49 438	4 019,37	-77,48	827,76
А2 (короткострокова дебіторська заборгованість)	2 368 858	4 007 637	3 236 947	1 638 779	-770 690	69,18	-19,23	36,65
А3 (запаси, поточні біологічні активи, інші оборотні активи, витрати майбутніх періодів)	5 255 591	5 847 147	1 089 847	591 556	-4 757 300	11,26	-81,36	-79,26
А4 (необоротні активи)	3 776 800	3 738 000	2 386 384	-38 800	-1 351 616	-1,03	-36,16	-36,81
П1 (поточна кредиторська заборгованість)	2 249 454	2 328 497	1 780 905	79 043	-547 592	3,51	-23,52	-20,83
П2 (короткострокові кредити банків, доходи майбутніх періодів, інші поточні зобов'язання)	7 528 586	9 821 824	5 748 075	2 293 238	-4 073 749	30,46	-41,48	-23,65
П3 (довгострокові зобов'язання і забезпечення)	29 957	15 864	8 348	-14 093	-7 516	-47,04	-47,38	-72,13
П4 (власний капітал та інше)	1 594 801	1 118 271	-702 681	-476 530	-1 820 952	-29,88	-162,84	-144,06
А1-П1	-2 247 905	-2 264 688	-1 766 534	-16 783	498 154	0,75	-22	-21,41
А2-П2	-5 159 728	-5 814 187	-2 511 128	-654 459	3 303 059	12,68	-56,81	-51,33
А3-П3	5 225 634	5 831 283	1 081 499	605 649	-4 749 784	11,59	-81,45	-79,3
А4-П4	2 181 999	2 619 729	3 089 065	437 730	469 336	20,06	17,92	41,57

$\Delta AP1 = A1 - П1$	-2 247 905	-2 264 688	-1 766 534	-16 783	498 154	0,75	-22	-21,41
$\Delta AP2 = A2 - П2 + \Delta AP1$	-7 407 633	-8 078 875	-4 277 662	-671 242	3 801 213	9,06	-47,05	-42,25
$\Delta AP3 = A3 - П3 + \Delta AP2$	-2 181 999	-2 247 592	-3 196 163	-65 593	-948 571	3,01	42,2	46,48
$\Delta AP4 = A4 - П4 + \Delta AP3$	0	372 137	-107 098	372 137	-479 235	діл. на нуль	-128,78	діл. на нуль

Дочірнє підприємство "Сантрейд" стикається з підвищеним ризиком неплатоспроможності на перспективу до 1 місяця через незбалансованість активів і пасивів першої групи. Різниця між найбільш ліквідними активами і найбільш терміновими зобов'язаннями становить 1 766 534 млн. Для вирішення цієї проблеми потрібно використовувати банківське короткострокове фінансування та інші інструменти. Також існує дисбаланс у другій і третій групах, що може негативно вплинути на стійкість підприємства. Важливо розробити більш обережну стратегію щодо формування активів і зобов'язань для мінімізації ризику невчасного погашення зобов'язань перед контрагентами. Детальне вивчення показників ліквідності допоможе краще зрозуміти спроможність компанії вчасно виконувати свої зобов'язання перед постачальниками, кредиторами та іншими сторонами.

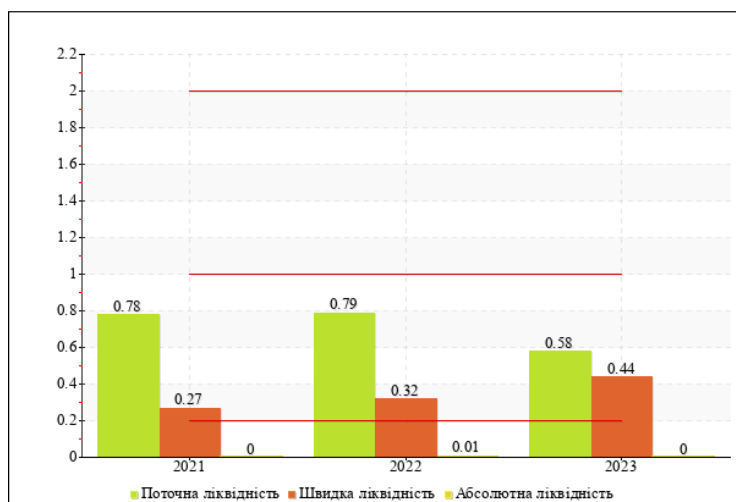
Таблиця 2.8

Динаміка показників ліквідності Дочірнє підприємство «Сантрейд» в 2021 - 2023 рр.

Показники	Рік			Абсолютний приріст (відхилення), +,-		
	2021	2022	2023	2022 / 2021	2023 / 2022	2023 / 2021
Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	0,78	0,79	0,58	0,01	-0,21	-0,2
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,27	0,32	0,44	0,05	0,12	0,17
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0	0,01	0	0,01	-0,01	0
Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості	1,25	2,07	2,65	0,82	0,58	1,4

Протягом періоду з 2021 по 2023 роки ДП «Сантрейд» не приділяло належної уваги зниженню короткострокових ризиків і не вживало заходів для забезпечення балансу між короткостроковими джерелами фінансування та оборотними

активами. Це призвело до зниження показника поточної ліквідності з 0,78 до 0,58. Порівнявши цей показник із нормативом (≥ 2), можна зробити висновок про можливі проблеми з погашенням зобов'язань перед постачальниками ресурсів і послуг. Крім того, підприємство мало можливості погасити 27% своїх поточних зобов'язань протягом трьох-шести місяців з початку звітного періоду (з 2021 року). У 2023 році на кожну одиницю короткострокових зобов'язань підприємство мало лише 0,44 гривні оборотних активів, що можна було б швидко конвертувати в гроші. Це свідчить про великий ризик несвоєчасного виконання зобов'язань у найближчий місяць, оскільки у 2023 році грошових коштів у підприємства не було взагалі, що становить значне відхилення від нормативних значень.

Рис. 4. Показники ліквідності Дочірне підприємство «Сантрейд»

Порівнюючи обсяги дебіторської та кредиторської заборгованості, можна зауважити, що у 2023 році ДП «Сантрейд» фінансує зобов'язання перед своїми дебіторами за рахунок заборгованості перед кредиторами, що призводить до використання частини обігового капіталу підприємства. На кожну одиницю кредиторської заборгованості припадає 2,65 гривень дебіторської заборгованості. Однак такий сценарій не завжди має негативний характер, оскільки якщо ця стратегія сприяє зростанню обсягів продажів, то розумно використовувати власний капітал для надання клієнтам строкових платежів, що часто є важливішим, ніж надання знижок на товари.

Таблиця 2.9

Динаміка показників фінансової стійкості Дочірнє підприємство «Сантрейд» в 2021 - 2023 рр.

Показники	Рік			Абсолютний приріст (відхилення), +,-		
	2021	2022	2023	2022 / 2021	2023 / 2022	2023 / 2021
Власні обігові кошти, млн. грн.	-2 180 461	-2 619 729	-3 089 065	-439 268	-469 336	-908 604
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	-0,29	-0,27	-0,71	0,02	-0,44	-0,42
Маневреність власних оборотних коштів	0	-0,02	0	-0,02	0,02	0
Коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами запасів	-0,44	-0,46	-2,97	-0,02	-2,51	-2,53
Коефіцієнт фінансової автономії	0,14	0,08	-0,1	-0,06	-0,18	-0,24
Коефіцієнт фінансової залежності	7,15	11,88	-9,73	4,73	-21,61	-16,88
Коефіцієнт фінансового левериджу	6,15	10,88	-10,73	4,73	-21,61	-16,88
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	-1,37	-2,34	4,4	-0,97	6,74	5,77
Коефіцієнт короткострокової заборгованості	1	1	1	0	0	0
Коефіцієнт фінансової стійкості (покриття інвестицій)	0,14	0,09	-0,1	-0,05	-0,19	-0,24
Коефіцієнт мобільності активів	2,02	2,55	1,82	0,53	-0,73	-0,2

Розрахована сума власних оборотних коштів у Дочірнього підприємства «Сантрейд» є від'ємною (-3 089 065 млн. грн.), що вказує на неможливість управління залученням необхідного фінансування від власників для закупівлі матеріальних ресурсів, надання товарних кредитів клієнтам та вирішення інших завдань. Підприємство залежить від зовнішніх джерел фінансування для поповнення обігового капіталу, причому обсяг цих коштів зменшився на 908 604 млн. грн. За період з 2021 по 2023 роки.

Управлінці Дочірнього підприємства «Сантрейд» не забезпечили високої фінансової гнучкості підприємства, оскільки недостатня частина оборотного капіталу створена за рахунок коштів власників. Це призвело до збільшення залежності від зовнішніх постачальників фінансових ресурсів. Індикатор цієї залежності склав -71% у 2023 році.

Власні оборотні кошти характеризуються низьким рівнем маневреності, що відображає відповідний коефіцієнт, що дорівнює 0. Для підприємства важливо мати можливість формувати необхідні запаси матеріальних ресурсів, оскільки перебої з поставками можуть загрожувати виконанню виробничої програми і іміджу компанії.

ДП «Сантрейд» не може самостійно забезпечити істотну частку необхідних активів, адже індикатор фінансової автономії склав -10%. Це свідчить про недовіру до підприємства з боку учасників фінансового ринку, постачальників матеріальних ресурсів та послуг.

Підприємство акцентує увагу на короткострокових боргах у своїй політиці залучення зобов'язань як джерела фінансування, що дозволяє йому залишатися більш маневреним. Проте, це може призвести до обмежень у доступі до короткострокової заборгованості, що загрожує стійкості господарських процесів.

Отже, структура активів ДП «Сантрейд» вказує на високий рівень адаптивності, але потребує уважного управління для забезпечення стійкості у змінливих умовах.

2.3. Аналіз доходів та витрат ДП «Сантрейд»

Таблиця 2.10

Динаміка доходів Дочірнє підприємство « Сантрейд» в 2021 - 2023 рр., млн. Грн.

Показники	Рік			Абсолютний приріст (відхилення), +,-		Відносний приріст (відхилення), %		
	2021	2022	2023	2022 / 2021	2023 / 2022	2022 / 2021	2023 / 2022	2023 / 2021
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	23 007 817	24 366 997	34 570 940	1 359 180	10 203 943	5,91	41,88	50,26
Інші операційні доходи	89 824	345 607	340 097	255 783	-5 510	284,76	-1,59	278,63
Дохід від участі в капіталі	0	0	0	0	0	діл. на нуль	діл. на нуль	діл. на нуль
Інші фінансові доходи	327 615	256 767	288 713	-70 848	31 946	-21,63	12,44	-11,87
Інші доходи	416 794	67 247	55 565	-349 547	-11 682	-83,87	-17,37	-86,67

Інші доходи	0	0	0	0	0	діл. на нуль	діл. на нуль	діл. на нуль
Всього доходів	23 842 050	25 036 618	35 255 315	1 194 568	10 218 697	5,01	40,82	47,87

Згідно з таблицею, загальний дохід Дочірнього підприємства «Сантрейд» становив 35 255 315 млн. грн. У 2023 році, що є на 47,87% вище, ніж у 2021 році. Цей ріст обумовлений такими факторами:

- зростання чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) на 50,26%;
- збільшення інших операційних доходів на 278,63%.

Зменшення цього показника пов'язане з такими причинами:

- зниження інших фінансових доходів на 11,87%;
- зменшення інших доходів на 86,67%.

Таблиця 2.11

Структурні зрушення в сфері формування доходів Дочірнє підприємство «Сантрейд» в 2021 - 2023 рр., %

Показники	Рік			Абсолютний приріст (відхилення), +,-		
	2021	2022	2023	2022 / 2021	2023 / 2022	2023 / 2021
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	96,5	97,33	98,06	0,83	0,73	1,56
Інші операційні доходи	0,38	1,38	0,96	1	-0,42	0,58
Інші фінансові доходи	1,37	1,03	0,82	-0,34	-0,21	-0,55
Інші доходи	1,75	0,27	0,16	-1,48	-0,11	-1,59
Всього доходів	100	100	100	0	0	0

Важливими елементами доходів Дочірнє підприємство «Сантрейд» були:

- чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (частка дорівнює 98,06%)

Аналіз структури доходів Дочірнє підприємство «Сантрейд» показує, що питома вага чистого доходу виросла на 1,56%.

Суттєве коливання частки виручки в доході Дочірнє підприємство « Сантрейд» говорить про те, що підприємство отримує значну частину додатного грошового потоку і від випадкових операцій.

Таблиця 2.12

Динаміка фінансового результату за видами діяльності Дочірнє підприємство « Сантрейд» в 2021 - 2023 рр., млн. грн.

Показники	Рік			Абсолютний приріст (відхилення), +,-		Відносний приріст (відхилення), %		
	2021	2022	2023	2022 / 2021	2023 / 2022	2022 / 2021	2023 / 2022	2023 / 2021
Результат основної діяльності	-161 311	1 741 054	1 298 460	1 902 365	-442 594	-1 179,32	-25,42	-904,94
Результат фінансових операцій	-570 025	-236 128	-165 314	333 897	70 814	-58,58	-29,99	-71
Результат від іншої звичайної діяльності	359 084	-434 272	31 527	-793 356	465 799	-220,94	-107,26	-91,22
Фінансовий результат до оподаткування	-372 252	1 070 654	1 164 673	1 442 906	94 019	-387,62	8,78	-412,87

Спостерігається підвищення кінцевого фінансового результату Дочірнє підприємство « Сантрейд» на 1 536 925 млн. грн. протягом 2021 - 2023 рр. Основними факторами є результати основної діяльності (на 1 459 771 млн. грн.), фінансових операцій (на 404 711 млн. Грн.).

Таблиця 2.13

Динаміка об'єму витрат Дочірнє підприємство « Сантрейд» в 2021 - 2023 рр., млн. грн.

Показники	Рік			Абсолютний приріст (відхилення), +,-		Відносний приріст (відхилення), %		
	2021	2022	2023	2022 / 2021	2023 / 2022	2022 / 2021	2023 / 2022	2023 / 2021

Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	21 598 348	21 470 883	32 035 532	-127 465	10 564 649	-0,59	49,2	48,32
Адміністративні витрати	223 381	266 505	238 737	43 124	-27 768	19,31	-10,42	6,87
Витрати на збут	1 133 131	1 158 228	1 103 640	25 097	-54 588	2,21	-4,71	-2,6
Інші операційні витрати	304 092	75 934	234 668	-228 158	158 734	-75,03	209,04	-22,83
Фінансові витрати	897 640	492 895	454 027	-404 745	-38 868	-45,09	-7,89	-49,42
Втрати від участі в капіталі	0	0	0	0	0	діл. на нуль	діл. на нуль	діл. на нуль
Інші витрати	57 710	501 519	24 038	443 809	-477 481	769,03	-95,21	-58,35
Інші витрати	0	0	0	0	0	діл. на нуль	діл. на нуль	діл. на нуль
Витрати (дохід) з податку на прибуток	0	0	0	0	0	діл. на нуль	діл. на нуль	діл. на нуль
Всього витрат	24 214 302	23 965 964	34 090 642	-248 338	10 124 678	-1,03	42,25	40,79

Обсяг витрат підприємства зростає.

До зростання стимулювали наступні фактори:

- собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) (+48,32%)
- адміністративні витрати (+6,87%)

Скорочення показника відбувається в зв'язку з наступними причинами:

- витрати на збут (-2,6%)
- інші операційні витрати (-22,83%)
- фінансові витрати (-49,42%)
- інші витрати (-58,35%)

Таблиця 2.14

Структурні зрушення в сфері формування витрат Дочірнє підприємство «

Показники	Рік			Абсолютний приріст (відхилення), +,-		
	2021	2022	2023	2022 / 2021	2023 / 2022	2023 / 2021
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	89,2	89,59	93,97	0,39	4,38	4,77
Адміністративні витрати	0,92	1,11	0,7	0,19	-0,41	-0,22
Витрати на збут	4,68	4,83	3,24	0,15	-1,59	-1,44
Інші операційні витрати	1,26	0,32	0,69	-0,94	0,37	-0,57
Фінансові витрати	3,71	2,06	1,33	-1,65	-0,73	-2,38
Інші витрати	0,24	2,09	0,07	1,85	-2,02	-0,17
Всього витрат	100	100	100	0	0	0

Важливими елементами витрат Дочірнє підприємство « Сантрейд» були:
 - собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) (частка дорівнює 93,97%)
 - витрати на збут (частка дорівнює 3,24%)

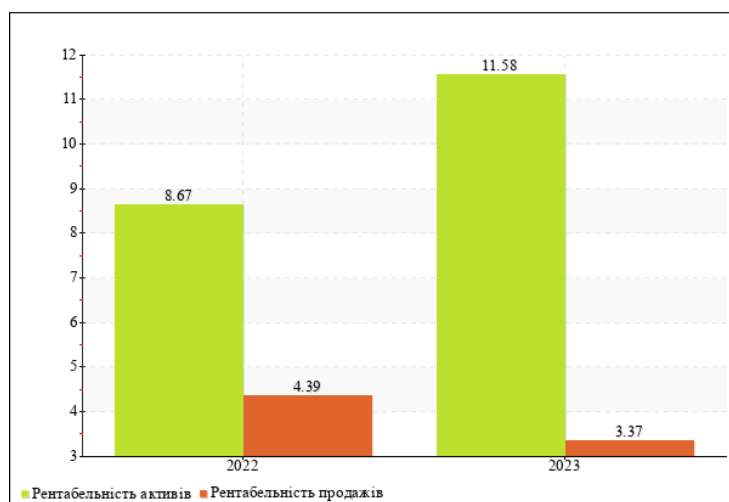
Таблиця 2.15

Динаміка показників рентабельності (збитковості) Дочірнє підприємство « Сантрейд»

Показники	Рік			Абсолютний приріст (відхилення), +,-		
	2021	2022	2023	2022 / 2021	2023 / 2022	2023 / 2021
Рентабельність (пасивів) активів (чистий прибуток в чисельнику), %	-	8,67	11,58	-	2,91	-
Рентабельність (пасивів) активів (ЕВІТ в чисельнику), %	-	12,67	16,09	-	3,42	-
Рентабельність (пасивів) активів (ЕВІТДА в чисельнику), %	-	12,67	16,09	-	3,42	-
Рентабельність власного капіталу, %	-	78,93	560,49	-	481,56	-
Рентабельність виробничих фондів, %	-	18,48	30,64	-	12,16	-
Рентабельність продажів за валовим прибутком (валова маржа), %	6,13	11,89	7,33	5,76	-4,56	1,2
Рентабельність продажів за операційним прибутком (операційна маржа), %	-0,7	7,15	3,76	7,85	-3,39	4,46
Рентабельність продажів за чистим прибутком (чиста маржа), %	-1,62	4,39	3,37	6,01	-1,02	4,99
Операційна рентабельність витрат, %	-0,69	7,58	3,86	8,27	-3,72	4,55
Коефіцієнт реінвестування, %	-	-	-	-	-111,84	-

Коефіцієнт стійкості економічного зростання, %	-	- 42,61	259,14	-	301,75	-
Період окупності активів	-	11,53	8,64	-	-2,89	-
Період окупності власного капіталу	-	1,27	0,18	-	-1,09	-

Показник рентабельності активів Дочірнього підприємства «Сантрейд» свідчить про те, що за кожен вкладену гривню у фінансування активів, підприємство заробило 11,58 копійок чистого прибутку у 2023 році. Цей рівень доходності активів перевищує рівень інфляції у країні, що свідчить про підвищення реальної вартості активів, залучених до господарського процесу підприємства. Таким чином, управління ефективно використовує обмежені фінансові ресурси для досягнення стратегічних цілей зростання і розвитку.

Рис. 5. Показники рентабельності Дочірнє підприємство « Сантрейд», %

ВИСНОВКИ

У процесі вивчення та аналізу теми "Оптимізація системи оперативного контролю витрат підприємства" було виявлено, що ефективне управління витратами є ключовим фактором успішної діяльності будь-якого підприємства. Оптимізація системи оперативного контролю витрат включає ряд заходів, таких як удосконалення процесів моніторингу, впровадження сучасних інструментів управління витратами, аналіз ефективності витрат і постійне вдосконалення системи. Ця робота показала, що належна оптимізація системи оперативного контролю витрат може призвести до значних економічних вигод для підприємства, зменшення надлишкових витрат, підвищення ефективності виробництва та конкурентоспроможності на ринку. Крім того, вона дозволяє підприємству реагувати швидше на зміни в економічному середовищі та приймати обґрунтовані управлінські рішення. Отже, оптимізація системи оперативного контролю витрат є важливим етапом у розвитку будь-якого підприємства, спрямованим на досягнення його стратегічних цілей та забезпечення сталого фінансового успіху. Будь-яке комерційне підприємство прагне досягти своїх цілей, які визначаються його власниками, зазвичай полягають вони в генерації прибутку. Зменшення власного капіталу на 144,06% протягом 2021-2023 років свідчить як про недостатню здатність досягнення цієї мети, так і про ослаблення фінансового потенціалу Дочірного підприємства «Сантрейд». Проблемою залишається від'ємний обсяг залученого капіталу власників, що на кінець 2023 року показує вразливе фінансове становище і високу ймовірність банкрутства.

Фінансове становище власників «Сантрейд» послаблюється від 2021 до 2023 років, що становить 2 297 482 млн. грн. Після відрахування зобов'язань. Це свідчить про неефективну бізнес-модель підприємства. У 2021 році «Сантрейд» заробило 23 007 817 млн. грн. Виручка зросла до 34 570 940 млн. грн. На кінець 2023 року, що на 50,26% більше, що свідчить про його здатність діяти в складних економічних умовах і задовольняти потреби ринку. Це дозволяє підприємству мати більше фінансових ресурсів для покриття витрат, заохочення персоналу та інші стратегічні завдання. Чистий збиток «Сантрейд» у 2021 році склав 372 252 млн. грн. Позитивна динаміка показує його здатність нарощувати обсяг залученого капіталу власників. Одночасне підвищення чистого доходу і скорочення запасів свідчать про більш ефективне використання ресурсів. Дебіторська заборгованість «Сантрейд» зросла, але період інкасації скоротився. Клієнти та інші дебітори використовували кошти компанії протягом більш тривалого періоду, що може бути корисним для збільшення рівня продажів. Індикатор рентабельності активів «Сантрейд» показує його здатність створювати додану вартість, але фінансова автономія залишається

низькою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Барицький Р. О. Оптимізація фінансового обліку як невід'ємний фактор забезпечення економічної безпеки підприємства. Реформування фінансово-економічної системи країни в контексті міжнародного співробітництва. 2023.
2. Боровік Л.В., Карнаушенко А.С., Петренко В.С. Сучасні тенденції та перспективи розвитку європейського ринку страхування. Таврійський науковий вісник. Вип. 14. 2022. С.85–94. doi:10.32782/2708-0366/2022.
Васюта В.Б., Феохарій А.В. Improvement of the personnel costs planning system of the company. *Modern economics*. 2019. Vol.14, no.1. P.44–52. URL: [https://doi.org/10.31521/modecon.v14\(2019\)-07](https://doi.org/10.31521/modecon.v14(2019)-07)
3. Вініченко О.М. Методика визначення ступеня важливості та стабільності критеріїв ефективності системи контролю соціально-економічного розвитку підприємства на основі ABC- і XYZ-аналізу. *Бізнес інформ*. 2016. №2. С.149–159.
4. Головацька С. І. Методичний інструментарій внутрішнього контролю у системі контролінгу витрат підприємства. *Herald of lviv university of trade and economics economic sciences*. 2020. №61. С.78–83. URL: <https://doi.org/10.36477/2522-1205-2020-61-12>
5. Гончаров Д. Д. Розробка автоматизованої системи обліку та контролю витрат електроенергії на структурних підрозділах підприємства : thesis. 2018.
6. Драбаніч А. В. Аналіз методів оцінювання витрат системи управління якості промислового підприємства. *Держава та регіони. Економіка та підприємництво*. 2009. № 4. С. 55–59.
7. Єрмоленко М. О. Оптимізація системи освітлення цеху промислового підприємства : master's thesis. 2019. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/76541>

8. Івченко О. М. Організація співпраці суб'єктів господарювання з органами державного контролю та нагляду в побудові системи економічної безпеки підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2009. №6 (96). С. 91–96.
9. Макаренко А. П., Куропятник О. О. Удосконалення фінансового обліку і зовнішнього та внутрішнього контролю адміністративних витрат підприємства для поліпшення якості обліково-аналітичного забезпечення. *Agrosvit*. 2023. № 21. С. 71–76. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2023.21.71>
10. Медвідь Л. Г., Міценко Н. Г., Черкасова С. В. Класифікація витрат на якість продукції для обліку та контролю в системі управління якістю виробничого підприємства. *Herald of Lviv university of trade and economics economic sciences*. 2022. № 66. С. 10–21. URL: <https://doi.org/10.36477/2522-1205-2022-66-02>
11. Меліхова Т. О. Модель створення системи економічної безпеки підприємства: економічна ефективність витрат у короткостроковому періоді. *Вісник Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського*. 2018. Вип. 1 (108). С. 154–159.
12. Мередиєв Б. М., Літвиненко М. В. Формування системи розвитку підприємства, що спрямована на зниження рівня виробничих витрат : thesis. 2017. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/44659>
13. Міценко Т. М. Оцінка організації внутрішнього контролю витрат виробничого підприємства. *Економічний вісник. Серія: фінанси, облік, оподаткування*. 2018. № 2. С. 99–105. URL: <https://doi.org/10.33244/2617-5932.2.2018.99-105>
14. Мохненко А.С. Підвищення економічної ефективності підприємств в умовах євроінтеграційних процесів. Теорія, методологія і практика обліку, оподаткування й аналізу виробничо-економічної діяльності суб'єктів агробізнесу та сільських територій: нові реалії та перспективи в умовах інтеграційних процесів: колективна монографія. – Херсон: Айлант, 2020. С. 187-200.

15. Мохненко А.С., Гайдичук А.М., Сергієнко М.В. Інноваційне забезпечення конкурентоспроможного розвитку фермерських господарств // *Стратегічні пріоритети розвитку економіки, менеджменту, сфери обслуговування та права в умовах інтеграційних процесів*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Херсон, 02-03 листопада 2023 р. Івано-Франківськ: ХДУ, 2023. С. 54-57.
16. Надточій Ю. О. Оптимізація екологічних витрат підприємства : master's thesis. 2021. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/87217>
17. Окончук А.Р. Вплив оцінки системи внутрішнього контролю на організацію аудиту грошових коштів підприємства : thesis. 2021. URL: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/18962>
18. Оптимізація виробничих витрат при формуванні стратегії розвитку підприємства в бізнес-середовищі/ А.С.Олійник та ін. *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*. 2023. №21. С. 84–90. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.21.84>
19. Оптимізація витрат підприємства в умовах обмежень: thesis/ М.О.Харченко та ін. 2021. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/87599>
20. Оптимізація витрат підприємства в умовах обмежень: thesis/ М.О.Харченко та ін. 2021. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/87599>
21. Розробка та дослідження автоматизованої системи для оперативного контролю та керування газорозподільними станціями: master's thesis/ М.І.Куйдан та ін. 2020. URL: <http://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/33279>
22. Сіроткін Н.О. Моделювання системи оперативного контролю при автоматизації процесу руху поїздів: master's thesis. 2018. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/71277>
23. Чубай В., Грицеляк О. Оцінювання системи внутрішнього контролю підприємства в процесі аудиту фінансової звітності: механізм, критерії, проблеми та способи їх усунення. *Молодий вчений*. 2021. № 9 (97). С. 66–72. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-9-97-15>

- 24.Штефан І.В., Дегтярук В. І., БудникМ. М. Оптимізація вимірювань за допомогою приладу неінвазивного контролю параметрів системи кровообігу людини: thesis. 2011.
URL:<http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/24979>
- 25.Bondar I., Leginkova N. Optimization of the system of financial control functioning at the enterprise.*Scientific bulletin of flight academy. section: economics, management and law*. 2019. Vol.1. P.98–104.
URL:<https://doi.org/10.33251/2707-8620-2019-1-98-104>
- 26.Chmil H., Kashchena N., Nesterenko I. Development of the costs control system for the goods and services promotion and sale. *Market infrastructure*. 2022. No. 68. URL: <https://doi.org/10.32782/infrastructure68-29>
- 27.Ivanchuk N., Brovdi I. Оптимізація витрат на персонал як чинник збільшення прибутку від операційної діяльності підприємства. *Scientific notes of ostroh academy national university, "economics" series*. 2018. Т. 1, № 9 (37). С. 45–48. URL: [https://doi.org/10.25264/2311-5149-2018-9\(37\)-45-48](https://doi.org/10.25264/2311-5149-2018-9(37)-45-48)
- 28.Optimizing for speed automatic frequency control of quartz crystal oscillator for synchronizing signal control systems/ D. Kalian et al.*Energy and automation*. 2018. Vol.2018, no.3. P.15–33. URL: <https://doi.org/10.31548/energiya2018.03.015>

Додаток А

Баланс підприємства (активи)

Показники	Рік		
	2021	2022	2023
Нематеріальні активи	5 339	83 534	92 093
Основні засоби:	961 821	935 949	830 578

Інші фінансові інвестиції	10 790	10 790	10 790
Довгострокова дебіторська заборгованість	2 346 500	2 438 235	946 350
Відстрочені податкові активи	27 818	61 501	298 990
Інші необоротні активи	422 994	207 991	207 583
НЕОБОРОТНІ АКТИВИ	3 775 262	3 738 000	2 386 384
Виробничі запаси	3 557 640	2 885 827	369 606
Незавершене виробництво	691 832	1 396 683	340 648
Готова продукція	479 833	677 258	165 723
Товари	214 363	677 258	165 723
Запаси	4 943 668	5 637 026	1 041 700
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	627 919	2 448 371	2 847 709
Дебіторська заборгованість за виданими авансами	132 792	103 408	16 489
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1 560 430	1 337 202	322 101
Інша поточна дебіторська заборгованість	47 717	118 656	50 648
Гроші та їх еквіваленти	1 549	63 809	14 371
Витрати майбутніх періодів	2 788	5 643	4 465
Інші оборотні активи	309 135	204 478	43 682
ОБОРОТНІ АКТИВИ	7 625 998	9 546 456	4 341 165
Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1 538	0	0
БАЛАНС	11 402 798	13 284 456	6 834 647

Додаток Б

Баланс підприємства (пасиви)

Показники	Рік		
	2021	2022	2023
Зареєстрований (пайовий) капітал	8 500	8 500	8 500
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1 586 301	1 109 771	-711 181
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ	1 594 801	1 118 271	-702 681
Інші довгострокові зобов'язання	22 166	7 559	752
Довгострокові забезпечення	7 791	8 305	7 596
ДОВГОСТРОКОВІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	29 957	15 864	8 348

Короткострокові кредити банків	7 176 269	9 688 411	5 687 216
Поточна кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	28 578	17 915	12 815
Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1 802 485	1 755 388	1 189 717
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	24 148	85 264	993
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці	71	131	42
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	43 877	77 664	16 344
Поточні забезпечення	350 295	392 135	560 994
Інші поточні зобов'язання	352 317	133 413	60 859
ПОТОЧНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	9 778 040	12 150 321	7 528 980
Баланс	11 402 798	13 284 456	6 834 647